

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre — 10 kor.
 Negyedévre — 4 .
 Kézen átadásra:
 Egész évre — 20 kor.
 Negyedévre — 5 .
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre — 24 kor.
 Negyedévre — 6 .

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a déli és
 éjszakai napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kéziratok visszaküldésére
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Hirdetések és hirdetések a
 kiadóhivatalban intézendők.

Magyarországi ár 3 fillér.

NAGYVÁRAD nov. 18.

Lényegtelen hiányok.

Nagyon értékes fejünk lehet nekünk magyaroknak; mert a mi fejünk mindig másnak fáj. Ez a *más* pedig legöbbszörre az osztrák miniszterelnök.

A magyar miniszterelnök letagadja — igaz csak nyelvbólalásból — a magyar hadsereget; még jóformán ki sem tört ellene az általa provokált obstrukció, már jön segítségére az osztrák kolléga s megint beavatkozik a magyar dolgokba.

Ennek a beavatkozásnak pedig az eddigi gyakorlat szerint rendes következménye az, hogy egy, a király előtt kedves emberünk megbukik. Így volt, mikor a chlopyi hadiparancsra Körber nyilatkozott; bolondot beszélt, de Hédervárynak kellett megbuknia érte. Most megint beszélt az osztrák miniszterelnök s felő, hogy megint magyar kormányválság lesz belőle, mert a sógor rendes szokása szerint megint kicsavarta az igazság nyakát.

Azt vitatta ugyanis Körber, hogy Magyarországon a király épp úgy önkényűleg rendelkezik a hadsereggel, mint az osztrák császár Ausztriában. Holott pedig Körber maga mutatott rá, hogy az osztrák törvény szerint a »hadsereg vezérletére, vezényletére és belsejére vonatkozó intézkedések *kizárólagos* jogát képezik ő felségének», míg a magyar törvény a »kizárólagos« szót gondosan elkerülte.

Körber szerint ez jelentéktelen hiány.

Természetesen bajos dolog eleve meghatározni, hogy mit kelljen érteni jelentéktelen hiány alatt általában?

Magyarországon az alkotmány alapja a nemzeti akarat és a multak dicső küzdelmei; Ausztriában a fejedelmi kegy, a magyar törvény kényszerítő parancsa és az osztrákok készsége elfogadni mindent, a mi felülről adatik. Szerintük mindez lényegtelen hiány.

A magyar király felségjogait a nemzetől, a koronázás alkalmával, kiadott hitlevele s letett esküje alapján kapja; az osztrák császárnak a halál anyaga hozza a jogokat ugyanabban a pillanatban, mikor elődjét magával szólítja. Körber szerint ez is csak lényegtelen hiány.

A magyar király alkotmányos uralkodó, nemzetének elseje, a kié népe szeretete; az osztrák császár csak *úr*, a kié az ország földje és népeinek engedelmes-

sége. Persze, ez is lehet lényegtelen hiány.

A magyar király felségnyilatkozatait így kezdi: *Mi* . . . , mert benne egy nemzet személyesül; az osztrák császár csak rendelkezik s a törvényeket is így adja ki: *Én* akarom . . . , mert nem Ausztria ad erőt császárijának, hanem a császár az államának. Odaát ez is lényegtelen különbség.

Csak ha mindez lényegtelen különbség, akkor lehet annak tekinteni a két törvényszöveg közti eltérést is. Józan észszel aligha.

Csak néhány, fölülte lényeges különbséget hoztunk fel, a melyek a magyar és az osztrák közjog felségjogai közt fennállanak s a melyek még az *Én* és *Mi* külsőségeiben is nyilvánulnak. E különbségeknek azonban egyenes folyománya az az *igen lényeges* eltérés, mely a hadseregére vonatkozólag a magyar és az osztrák törvény közt megállapítható.

Az osztrák törvény a hadügyi felségjogokat a császár *kizárólagos* jogkörébe utalhatta, mert hiszen az egész osztrák jog végelemzésben a császár joga, az ő hatalmi köréből népei számára átadott kedvezmény. Egyes jogokat kedvezményként átadott osztrák népeinek hűségese szolgálataik elismeréséül, de — te vagy a tanu, oh 14. §! — ezeket is akkor veszi vissza, a mikor jónak látja. A többi tetszett ő császári felségének megtartani *kizárólagos* jogaiként, ahhoz hű osztrák népeinek semmi közük, hogyan gyakorolja e jogokat.

Magyar törvény azonban semmiféle jogot a király kizárólagos jogkörébe nem utalhatott, mert ilyen kizárólagosságot a mi jogunk soha sem ismert s az 1848. III. t.-cikk annak útját a jövőre is bevágta. A magyar király felségjogai nemzeti jogok, fenntartott felségjogokat mi nem ismerünk, felelős miniszterünk ellenjegyzése nélkül semmiféle felségjog sincs, hanem legfeljebb felséges — óhajlás.

A chlopyi hadiparancs, a csontvázá merevített mai hadiservezet, melyeket Körber oly elismerésre és jobb sorsra érdemes prókatori fogadatlansággal védelmez, mind csak ilyen felséges óhajok, a melyeket Magyarország ősi szokás szerint tisztelettel meghallgat s tisztelettel félretesz. Körbernek azonban semmiféle tisztelettel nem tartozunk; eddigi kötelekéségei után még a semminél is kevessebbel.

Nagy ideje volt már, hogy az örökösökön a mi portánkon lézengő ritternek szomszédi jóakarattal odamondotta végre a magyar miniszterelnök:

— Szíveskedjék a kaput maga után belenni — kívülről.

Tisza István gróf megtette — s ezzel egyszerre nagyot nőtt a nemzet szemében. Magyarosan beszélt, magyar szívek értették meg, magyaros elismerés érte.
 Dr. K. A.

Allamtitkári kinevezés.

A hivatalos lap tegnapi száma közli, hogy ő felsége Nemeskéri Kiss Pál földművelésügyi allamtitkárt saját kérelmére eddigi állásától felmentette s egyszersmint a Lipót-rend közepkeresztjével tüntette ki. Ugyancsak a tegnapi hivatalos lap közli a királyi kéziratot, mely Nemeskéri Kiss Pál utódául *Makfalvai* Géza földbirtokost nevezi ki földművelésügyi allamtitkárnak.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 18.

Tisza erélyes beszéde Körber ellen.

Körber tegnapi famozus nyilatkozata uralta ma a helyzetet. Az ellenzék tüzes harci kedvvel, a kormánypárt Körber nyilatkozatának merészségén megdöbbenve ment a Házba és mindjárt az ülés elején szóba hozták Körber nyilatkozatát Nesi Pál és Lovász Márton, fölvilágosítást, visszautasítást és elégtételt követelve.

Meglepetés gyanánt fölállt Feilitzsch Artur báró és éles szavakkal helytelenítette Körber illetéktelen beavatkozását. Maga Nesi is megelégedését nyilvánította Feilitzsch szavai fölött, de a miniszterelnök nyilatkozatát követele.

Fölkelt tehát Tisza István gróf és oly energikus szavakkal utasította vissza Körbert, hogy a Ház alig tudott hova lenni hámulatában. *Egy előkelő idegen dilettáns nyilatkozatainak* mondotta Körber szavait, *melyre valami különös súlyt nem kell helyezni.* Azután pedig kijelentette, hogy a magyar király alkotmányos fejedelmi jogainak körét, természetét csak a magyar közjog határozza meg.

Általános nagy tetszés követte Tisza gróf férfias és hazafias nyilatkozatát és mindenki Tisza nagy diadalát látta benne.

Telefon 143.

Friedländer Herman

Nagyvárad, Kolozsvári-utca, Templom-tér.

Telefon 143.

Legujabb divatu uri
 és leány kalap formák,

Templom-tér.

posztó, nemez és bieberből diszitve is a

legolcsóbban kaphatók a kalapgyárban.

Kalapok ujjá alakítása olcsón eszközöltetik

Ugron Gábor is megelégedését meleg szavakban nyilvánította a Ház színe előtt, *Apponyi* pedig a folyosón azt mondta, hogy 1867 óta ilyen bátor nyilatkozat nem hangzott az osztrák tulkapások ellen a magyar kormány részéről.

Mindenki gratulált Tiszának — pedig az ő helyzete most válságos lett. Az *előkelő idegen* diplomáciai nyelven a legnagyobb sértés és *vagy Körbernek vagy Tiszának kell távoznia*. Ez az általános nézet.

Perczel Dezső elnök.

A jegyzőkönyv hitelesítése után elnök bejelenti, hogy *Ugron Gábor*, *Lovász Márton* és *Nessi Pál* napirend előtt felszólalnak.

Ezután *Justh Gyula* leteszi az esküt, hogy a bíráló bizottságban kötelességét pártatlanul fogja teljesíteni.

Napirend előtt elsőnek *Nessi Pál* szólalt fel. Körber — ugymond — nemcsak a multban, hanem a jelenben is, így legutóbb tegnap is, oly nyilatkozatokat tett, mely nemcsak közjogi tudatlanság, hanem a vakmerő roszakarat bélyegét is magán viseli. Elérkezett a perc, hogy a magyar miniszterelnök ezen tervszerű támadásokkal szemben nyíltan állást foglaljon. Körber jogos nemzeti követelményeinkről tegnap akként nyilatkozott, mely álláspontjának rosszhiszeműségét nyíltan dokumentálják. Alkotmányunk elemi szabálya, hogy közjogunkba idegen államnak beleszólása nincs és nem is lehet. A magyar országgyűlés Körber ur jóváhagyása nélkül a király szentesítésével keresztül fogja vinni azon törvényjavaslatok életbe léptetését, a melyek a magyar állam és király érdekeinek megfelelnek. Körber ur arroganciája határai nem ismer. Khuen gróf miután Körber támadását annak idején vissza nem utasította vagy nem tudta visszautasítani, a konzekvenziákat levonta. A jelenlegi miniszterelnök irtól kérem, hogy Körber vakmerő támadását a szokott erélyvel utasítsa vissza és az ismert erős kezét Körberrel szemben is érvényesítse. (Eljenzés balról.)

Lovász Márton felolvassa Körber tegnapi beszédét egész terjedelmében és kéri a miniszterelnöktől, hogy nyilatkozzék férfiasan Körber beszédéről. Es miután az osztrák és magyar miniszterelnök között nagy elvi ellentétek észlelhetők, tisztelettel kérdem, hogy melyik álláspontot helyesli ő Felsége?

Kaas Ivor: Körber a magyar miniszterelnök tudtával beszélt.

Tisza István: Várjunk meg a 3 órai gyorsvonatot.

Rakovszky István: Ott is, itt is bolondítják a nemzetet. (Derűltség.)

Lovász Márton: Ujból határozott, férfias választ kér.

Feilitzsch Körber ellen.

Feilitzsch Arthur báró *Nessinek* kijelenti, hogy a szabadelvű párt mindig konzekvens marad és azért kijelentem elvtársaim nevében, hogy amit Körber tegnap mondott *nem igaz* és azt természetesen *helytelen*. De nagy súlyt helyezni a kijelentésekre tán fölösleges. Mert mi a törvényes alapon állva, Körber nyilatkozatait *egész terjedelemben visszautasítjuk*. Sajnálatomnak kell azonban kifejezést adni, hogy Körber nyilatkozataival az ellentéteket, nemhogy elsimitaná, hanem a kívánatos béke helyreállítása elé óriási akadályokat gördít. (Zajos helyeslés jobbról.)

Nessi Pál örömmel látja a szabadelvű párt állásfoglalását, de úgy látja, hogy a mult és jelen között ebben a kérdésben a miniszterelnök személye is döntő szerepet játszott.

Tisza válasza.

Tisza István: En nem érzem magam indítatva arra, hogy az osztrák miniszterelnök urnak a magyar közjogra vonatkozó fejtegetésével érdemlegesen foglalkozzam, én csak azt jegyzem meg, hogy én a magam részéről nem mennék ugyanezen térre és nem tennék itt

kijelentéseket az osztrák közjogra vonatkozólag. (Helyeslés.) Mert utóvégre is, ha egy állam miniszterelnöke egy másik állam közjogra vonatkozólag kijelentéseket tesz, azoknak sem jogi hatályuk, sem valami különösebb politikai jelentőségük nem lehet. (Ugy van! Zajos helyeslés.)

Kaas Ivor: Sőt nagyon is úgy van.

Elnök: Kérem a szónokot nyugodtan meghallgatni.

Tisza István gróf: Azok, hogy egy angol kifejezéssel éljek, egy distingustied foreignernek, egy *előkelő idegennek dilettáns nyilatkozatai*, a melyeknek valami különösebb súlyt, tulajdonítani hiba volna. (Általános zajos helyeslés.) En úgy gondolom, t. Ház, hogy az miránk nézve nem tartható, hogy az osztrák császár fejedelmi jogainak természetét, körét és tartalmát illetőleg az osztrák közjog minő dispoziciókat tartalmaz és abban sem látok szerencsétlenséget, ha ebben a tekintetben az osztrák közjog és a magyar közjog között eltérés mutatkozik. Az egyedüli kérdés, a mihez nekünk közünk van, és a mihez azután *senkinek másnak nincs köze, csak nekünk, az, hogy a magyar király alkotmányos fejedelmi jogainak körét, természetét és tartalmát, a magyar közjog határozza meg* (Zajos helyeslés) és erre vonatkozólag módunkban áll t. Ház, hogy úgy fejezzem ki magamat, *hitelesen konstátalom a tényállást*. (Helyeslés.) A közelmultban nyilatkozott e tekintetben a *szabadelvű párt* s kifejezést adott azon meggyőződésének, hogy a *minisztérium politikai felelőssége a korona minden tényére kiterjed* és az országgyűlés törvényszerű befolyása minden alkotmányos jogra nézve fennáll.

Kaas Ivor báró: Az 1848. XXX. t.-cz.

Tisza István gróf: . . . valamint kijelentette azt is, hogy a magyar király alkotmányos fejedelmi jogainak körét a magyar törvényhozás a *magyar király és magyar országgyűlés együtt bármikor megváltoztathatja*. Köztudomású tény, hogy az a programpon *teljesen az én hozzájárulásommal* jött létre, hogy azzal *teljes szolidaritásban vagyok*. Ez a tiszta helyzet. Nyugalommal, hidegvérrel hallgatom meg bárminő kommentárt, mert úgy hiszem, *más tényezőknél* e kérdésekbe *beleszólásuk nincsen* és ha nemcsak elméletben, de gyakorlatban is ily irányu ingerenciát akar gyakorolni, úgy hiszem, hogy a magyar közélet minden faktora részéről *erélyes visszautasításban* fog részesülni. (Hosszas élénk éljenzés, taps jobbról.)

Ugron Gábor.

Ugron Gábor: A miniszterelnök e nyilatkozata igen jól esett nekem; ebben már látom a szükséges határozottságot. Ez azért szükséges, mert az utóbbi hónapokban a magyar miniszteri székből csak félsínység és együgyűség nyilatkozott és ez bátorította fel az osztrák államférfiakat a támadásra a magyar közjog ellen. A miniszterelnök azonban hivatalos állásánál fogva nem mutathatott rá arra, hogy a bécsi császári palota szobáiban kik leselkednek a függönyök mögött, hogy a császárt Magyarország ellen befolyásolják. A most lefolyt válságok alatt minduntalan módot találtak az osztrák államférfiak arra, hogy a császárhoz férközzenek, és befolyásukat ellenünk érvényesítsék. Körber aprólékos prókátori fogással igyekezett közjogunkat elferdíteni. De Körber ur nemcsak tünet, hanem egész rendszer, mely évszázadok óta az által tertotta fenn magát, hogy Magyarország ellen

ingerelte az uralkodót. Sajnos, hogy ezt a rendszert nem tudjuk kiirtani, annak oka az, hogy az uralkodó Magyarországon elegendő ideig nem tartózkodott és hogy a magyar király személye körüli miniszterek nem tudtak és nem bírtak érvényesülni. Ki van a király között, aki magyar ember, a magyar közjogot ismeri és a királyt felvilágosítja, mikor az osztrákok ellenünk árulkodva befolyásolják. Legügyesebb és legerősebb embereink egyikét kell odaállítani. Felhívja a figyelmet arra a visszaélésre, hogy az alkotmány nélküli Ausztriával csináljuk meg a kiegyezést. Kéri a Házat, hogy mint a miniszterelnök, az egész Ház utasítsa vissza Körber támadásait. (Általános helyeslés.)

Elnök: Az ülést 10 perczre felfüggeszti.

Szünet.

Szünet után *Kecskeméty Ferencz* beszélt, obstrukciós beszédet mondva.

Az erdélyi róm. kath. státus-gyűlés.

Kolozsvár, nov. 18

Az erdélyi róm. kath. státus tegnap tartotta meg Kolozsváron évi nagy közgyűlését. Ez alkalommal nagy vitát provokált a Fogarassy-féle alap hováfordítása s ezzel kapcsolatban a katolikus egyetem ügye, mely vitáról alább részletes tudósítást közlünk.

Délelőt 9 órakor a piarista templomban csendes misét celebrált Majláth Gusztáv Károly gróf püspök. A misére megjelentek a státus-gyűlésre Kolozsvárra érkezettek.

A gyűlést 10 órakor nyitotta meg Majláth gróf püspök, kit a státus-gyűlésre gróf Zichy István gróf, Ferenczy Károly, Baksi Sándor, Kozár Ferencz, br. Huszár Károly hívott meg. A püspököt belépésénél viharosan megéljenezték.

Majláth püspök megkapó szép beszéddel nyitotta meg a gyűlést.

Beszéde végén Erzsébet királyné névnapjáról a következőkép emlékezett:

Holnap Szt. Erzsébet napja van. Egy vallástalan férfi sebet ejtett a legjobb királynén, minden magyar szívén. Adjon az Isten holnap hitvalló férfiakat, a kiket ott lássak térdelni és kiengesztelni Istent ezen végtelen kegyetlen tettért. Ott leszek holnap a plebánia templom gyóntatószékében reggeltől, 8 órakor csendes szent misét fogok tartani. Es ha látni fogok azon a csendes szent misén hitvalló férfiakat, kik ezen beszédből telkesedést és erőt merítenek, akkor boldog leszek, mert hitvalló férfiakról várom a haza sorsának jobbrafordulását.

A mélyen tisztelt státusgyűlést ezzel megnyitottak nyilvánítom.

A megnyitót telkesen, hosszan éljenezték. Azután megemlékezett a püspök az ez évben elhunyt tagokról, br. Bornemisza Tivadarról és Pótsa József főispánról: Szabó József indítványára üdvözli sürgőnyt köldött X. Pius pápának, az egyház élő fejének.

Jegyzőkönyvi köszönetet szavaznak Majláth püspöknek, ki ez évben is 55,905 forintot adományozott egyházi és jótékony célokra saját pénztárából.

Szélesebb diskusszió támadt a Fogarassy-alap körül, a mely a katolikus egyetem kérdését dobja felszínre. Elsőnek dr. Balázs András tordai plebános szól hozzá. Annnyira fontosnak tartja a kérdést, hogy részletesen bele megy argumentumai felsorolásába. Kifejti, hogy miért tartja a katolikus egyetem eszméjét czélszerűtlennek s helyette az egyház érdekeinek más téren való körülbástyázását.

Hozzá szól dr. Farkas Lajos egyetemi tanár, szóba hozta a brosfirt, mely a katolikus egyetem és új internátus létkérdéseit tette aktuálisá, a melyet szétosztásra kibocsátottak a státus tagok között. Mindenesetre

érdemesnek tartja dr. Farkas Lajos behatóan foglalkozni az ifjúság memorandumával és ezt az igazgató tanács elé terjesztendőnek véli.

Dörgő Albert a memorandum beterjesztését, mivel az nem egyenesen az igazgatótanács elé vitetett, napirendről leendő örekarja. Szerinte ugyanis broszúrban s a státustól — memorandumban kért fiatalok szava nem súlyosabb, mintha a krajczáros újág úján vélelőből jött volna hozzá.

Hozzá szól Majláth püspök, a ki megcsillogtatta a remény sugarát, hogy mégis lesz új internátus, melynek sürgetése nem hatórangú mucsai kérdés. Valamint elosztotta dr. Balázs Endre theol. igazgató abbéli aggodalmát, mintha alapító szavaihoz élet-halál szükségességgel kellene ragaszkodni. Annak eldöntésére, hogy más célra felhasználható-e a Fogarassy-alap: kijelenti a püspök, hogy az mindenkorra az ő kezeibe van letéve. Olyan nagfontosságúnak tartja e kérdés megoldását, hogy azt szívesen osztja meg az igazgatótanácsal és státusgyűléssel.

Délután 2 órakor felvert vita közben Majláth püspök felfüggesztette a tárgyalásokat s egyben meghívta bankettre a státusgyűlés tagjait Nagy Gáborhoz. Az évi jelentés több pontjait felett való határozás tehát a délutáni gyűlésre maradt, melyet 3 órakor folytatódóan megnyitott az elnöki püspök.

UJDONSAGOK.

Erzsébet.

Öt év óta az emlékezés szomorú ünneppé lett november 19. Az a megdöbbentően szomorú gaztett, mely a töviskoronás, bánatos királyné életét kioltotta, az emlékezés gyásznapjává avatta Erzsébet asszonyunk névnapját. Azóta megújul a gyász s emlékezünk a legendák asszonyára, a fűhérlékű, bánatos királyné, Magyarország örökemlékű királyasszonyára, a ki megértette a mi szomorú, de ragyogó nemzeti történelmünket s idegenből hozánk szakadt lelke összeforrott nemzetünk lelkével.

Ma, néhai nagyasszonyunk, Erzsébet királyné emléknapján az iskolák ünnepélyeket tartanak a boldogult királyné emlékére. A főgimnázium ifjúsága a már tegnap közölt műsorral délelőtt 10 órakor tartja gyászünneplését, a felső kereskedelmi iskolában délután 3 órakor tartják meg az Erzsébet emlék-ünneplést. Azonkívül a többi tanintézetekben is lesz ünnepély.

Ma Erzsébet napján leleplezik le a nagyváradi m. kir. honvéd hadapródiskolában Erzsébet királyné mellszobrát, melyet a Lovarda melletti Erzsébet-liget közepén állítottak fel. A leleplezési ünnepély 9 órakor misével veszi kezdetét. Misa után a tanári kar, a növendékek s a katonai és polgári vendégek a szoborhoz vonulnak, hol Mayor alezredes iskolaparancsnok és Kozáry Gyula egyházi tanár mondanak beszédet. Végül koszorút helyeznek a szoborra.

TAJÉKOZTATO.

November 25. Képviseleválasztás Ugrán.
November 28. Jogásztánczestély a Zöld ában.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauchpark) nyitva minden vasárnap és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 8-5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-6 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

* Barzeviczy miniszter Steinberger kanonoknál. Magyarország új vallás- és közoktatásiügyi minisztere, dr. Barzeviczy Albert kedden délelőtt látogatást tett a budapesti köz-

ponti papnevelő intézetben, melynek élére tudvalevőleg nem rég állította ő Felsége a váradi káptalan egyik nagyérdemű, a nevelés terén kiváló érdemekkel bíró tagját, Steinberger Ferencz dr. Berzeviczy miniszter hosszabb időt töltött Steinberger kanonoknál.

* Két új ipartelep keletkezése. Tegnap délután két telepengedélyezési kérelmben járt el a helyszínen a bizottság. Gerő Armin főkapitány vezetése mellett Giraud Arpad th. alkapitány, mint iparügyi előadó, Komlóssy József tanácsnok és Kőszeghy József főmérnök a város képviselőiben és Fozsonyi László kerületi iparfelügyelő voltak jelen. A bizottság első sorban is a Glányi-sorba a város tulajdonában levő telken tartott szemlét, a hol Mezei Izidor bihari lakos olajülő malom felállítására kért telepengedélyt. A bizottság szemléje után az iparhatóság a telepengedélyt ott a helyszínen megadta. Ezután Kohn Ignácznak a Várad-velencei vasúti állomás közelében levő telken tartott szemlét a bizottság, az itt létesíteni szándékolt gőzmalom telepengedélye ügyében. A kellő tőzbiztonsági óvintézkedések kikötése mellett a bizottság engedélyezhetőnek találta ugyan a gőzmalom létesítését, minthogy azonban a közúti vasút, a magyar kir. államvasut, melyeknek pályái közvetlen szomszédságban vannak lefektetve, a szemlére meg nem hívták, nyilatkozatuk beérkezéig az engedély ki nem adható.

* Az első villamos próbavilágítás. Tegnap végre kigyúltak a villamvilágítási lámpák Nagyvárad egy részén. A polgármester erélyes fellépésére a bizottság és a telep igazgatója akként intézkedtek, hogy Várad-Váralja és Velence egy részén elvégezték az utcai lámpák összekapcsolását s tegnap este az izzó lámpák rövid ideig világítottak. A világítási felügyelő bizottság részéről Bordé Ferencz főjegyző, Kőszeghy József főmérnök, dr. Károly Irén és dr. Hoványi Géza megtekintették az első próbát. A közönség nem volt értesítve a próbáról s így csak a járókelők nézték érdeklődéssel az izzó lámpákat. Tegnap a Fő utcán felállították az első ivlámpát, a Casinó előtti utkeresztezés felett.

* A fekete kassza. A szó szoros értelmében van egy fekete kassza: szerencsenek alapították New-Orleansban. Erről a kasszáról, amelyben rövid idő óta igen sok pénz gyűlt össze, azt írja a »World« című new-yorki lap, hogy ez lesz hivatalos változtatni a szerencsenek sorsán. Egy dusszard fekete bőrtű lady alapította s maga indította meg a gyűjtést 50 000 dollárral. Célja pedig az, hogy pályázatot hirdetnek a világ összes tudosai számára; találják fel azt a szert, amellyel fehérre varázsolódik a szerencsen fekete bőre. Addig gyűjtenek, amíg a szert fel nem találják, még ha évszázadok telnek is el és a feltalálói lesz az összes gyűjtés. A feltételek közt azt is kiírták, hogy csakis szerencsétől fogadnak el adományt.

* A diszterem elázott freskói. Sok szó esett már a lapokban a városháza diszteremnek diszítéséről és berendezéséről. Korábban azt tervezték, hogy legkésőbb novemberben már az új diszteremben tartja meg Nagyvárad városa közgyűlését. Most már újabb baleset jött közbe s jó lesz, ha a decemberi közgyűlést meg lehet tartani az új diszteremben. A diszítési munkálatoknál nem jártak el a kellő elővigyázattal s a mennyezetre festett szimbolikus freskók megrongálódtak. Mint értesültek, a nedves gypszdiszitményektől víz érte a freskókat s azok festéke összefolyt. Hír szerint a képeket újra kell festeni.

* A lelkiismeret. Az öngyilkosságok statisztikájában bizonyára páratlanul áll az az eset, amelyet Nápolyból írnak. Ott agyonlőtte magát egy Matteo Grasso nevű ügyvéd. Gazdag ember volt, a családi élete is rendes s beteg sem volt. Nem értették tehát, miért ölte meg

magát. Most azonban egy levele, amelyet az igazságügyminiszterhez írt, olyan dolgot fedez föl, amely meglepő. Tudniillik a lelkiismeret adott kezébe feyvert Fél éve most annak, hogy az ügyvéd egy embert védett, aki egy másikkal gyilkosság miatt volt véd alatt. Az ügyvéd megmentette a kliensét, így tehát a másikat akasztották fel, pedig ő maga is tudta, hogy a kliense volt a gyilkos. Attól fogva az ügyvédnek nem volt nyugta, míg nem egy golyóval vetett véget a lelke kínjainak.

* A város 26.000 koronája. A nagyváradi gázgyárral kötött szerződés, tudvalevőleg, pár hét múlva, december 15-én lejár s a közvilágítást a város házilag teljesíti villannyal. A város most mintegy 26.000 korona összeget követel a gázgyártól. A szerződés szerint ugyanis új csölefejtések esetén, ha az új vonal mentén a gázfogyasztás bizonyos meghatározott mennyiséget nem tít meg, a város kamat nélküli kölcsönt ad a csőhálózat ezen kibővítésére, de ez összeget a gázgyár köteles visszafizetni, mielőtt a gázfogyasztás eléri a szükséges mennyiséget. A város nagyon könnyen vette ezt a dolgot eddig s különösen furcsa, hogy az így adott kölcsönök sem mint vagyon, sem mint követelés soha nem volt benne a város zárszámadásában. A tanács most, a szerződés lejártára hivatkozván, felhívta a gázgyárt, hogy ezen összeget fizesse vissza a városnak. Az a hanyagság, hogy eddig nem gondolt a város ezzel a tetemes összeggel, sajnálatos. Az ügy különben előreláthatólag per újára kerül.

* Ipartestületi gyűlés. Az ipartestület előljárósága f. hó 19-én, csütörtökön délután 5 órakor tartja meg a havi rendes ülését, melyen az ipartestület kötelekékébe tartozó iparos polgárok mint hallgatók részt vehetnek. Nagyvárad, 1903 november 19-én. Bertsey György ipartestületi elnök.

* Kéményseprői kerületek alakítása. A mióta külváros melletti u. n. Lapos területen Nagyvárad városa kiépítette a kaszárnyákat, a kéményseprők között háborúság ütött ki azon kérdés felett, hogy az új kaszárnyák Ujváros-hoz, vagy a Külvároshoz tartoznak-e? Ebből kifolyólag a városi tanács utasította a rendőrséget, hogy a városi területén, a külterületet is bevonva, de a reál jog épségben tartásával kerületeket alakítson. Leitner örökösai ez ellen felebezést adtak be, amelyben hivatkoznak arra, hogy reáljoguk van s ez a külterületre is kiterjed. A főügyész beterjesztette ez ügyben véleményét, a mely szerint a városnak joga van, a reáljog épségben tartása mellett, a kerületeket megalakítani s a kéményseprő iparra iparigazolványokat kiadni.

* Városligeti csendélet. Tóth Piroska 9 éves leányt, midőn tegnap délután az iskolából baba ment, a városligeti fűzes táján egy csavargó megrohanta és kabátját róla lehuzta. Időközben egy asszony jött arra, ki a kabátot a kis leánytól visszaadta. A csavargó azután üldözőbe vette a kis leányt, akit a szőlőben levő lakásukig kergetett. A csavargót csakhamar elfogta egy hegyőr, Botházi Lajos személyében. Lezárattott.

* A kurtavas és a kikötés. Valahány kaszárnya van az országban, mindegyikben jó kedvre derültek a napokban a katonák, mert két félelmetes büntető eszközt: a kurtavasat és a kikötő-készüléket a lomtárba tették és csak kivételes alkalommal, különösen háboruban veszik újra elő. Mindkét fenyítő eszköz régóta divatban volt Európa valamennyi hadseregénél, s nálunk a testi fenyítések közül ez a kettő maradt meg napjainkig. A kurtavas minden századnál két példányban volt meg, a kikötéshez csak a kaszárnyákban levő fogház-helyiségekben volt külön oszlop, gyakorlatok

alkalmával jó volt bárminő egyenes faderék, vagy ajtófélfá. A fogházhelyiségekben levő, kikötésre szolgáló oszlopok, mint használatból kiment régi eszközök tovább is ott maradnak, a kortavasakat azonban eltüntették a század irodáiból.

* **Tragikus eset a lelencház előtt.** Tegnap délelőtt tragikus eset történt a lelencház előtt. Grunwald Juliánna 19 éves cseléd behozta Mező-Telegről két hetes gyermekét Nagyváradra, hogy a lelencházban elhelyezze. A lelencház vezetősége azonban csak úgy volt hajlandó a csöppséget felvenni, ha az anya is bennmarad. Grunwald Juliánna erre nem mutatkozott hajlandónak és gyermekével kifelé indult a lelencházból. Alig hogy kilépett a kapun, a gyermek karjai közt meghalt. A kétségbeesett anya segélykiáltására többen elősiettek, de hasztalanul. A kis hullát a bonczházba szállították.

* **Diszes esküvő Békésen.** Diszes esküvő volt tegnap, szerdán délután a békési római kath. templomban. *Zivuska* József nagyváradi káptalani uradalmi központi tiszt vezette ol-tárhoz bájos menyasszonyát, ifj. *Belenta* János és neje kedves és szép leányát, Etelkát. A boldog ifjú pár *Kny* Antal cz. kanonok, esperes-plebános adta szép beszéd kíséretében az egyház áldását. Az esküvőn előkelő nagy közönség volt jelen. Este a menyasszony szülei házában estebéd volt.

* **Az üzlet — üzlet.** Az élelmes ember mindenből tud tőkét kovácsolni. Egy londoni tolvajnak az volt a szerencsétlensége, hogy megbénult a karja egy verekedés alkalmával és azóta munkaképtelen. Minthogy koldulásra rosvolt multja miatt nem kaphatott engedélyt, újfajta detektívszolgálatra vállalkozott. Régi cimborái persze mitsem sejtettek ebből és nyíltan tárgyalták előtte a terveiket. Ekként Jim Bluff megtudott tőlük mindent, nevezetesen azt, hol fognak betörni. A becses titokkal aztán Jim ellátogatott a kiszemelt áldozathoz és — alkuba lépett azzal.

— Uram, megakarom önt menteni. De feltételeket kötök ehhez. Mindenképp adja szavát, hogy engem nem árul el; másodszer fizessen nekem a szolgálatért öt forintot. Ezt a pénzt csak akkor adja át nekem, ha megbizonyult, hogy nem szedtem rá.

— Allright!

Ekkor Jim tudatta a gentlemannel, hogy este betörnek nála, készüljön tehát illő fogadtatásra. Amikor éjjel a betörők csakugyan megjelentek, detektívek fogadták őket, Jim pedig másnap megkapta a pénzt jutalmul. Most azonban Jimnek árulója támadt és régi cimborái bosszúból félholtá késelték. Így tudódott ki a titka.

* **A városi hivatalok költözése.** Az új városháza építését a szerződés szerint már régen teljesen be kellett volna fejezni, azonban még ma is nagyon sok apró-cseprő dolog van hátra. A vállalkozó a késedelmet a gyakori sztrájkokkal menti. A városházán sok gondot okoz ez a késedelem, mert a hivatalok nem tudnak beköltözni az új helyiségekbe. Eddig a főügyési és főmérnöki hivatalok költöztek át az új székházba, míg a városi levéltárt most költöztetik. A jövő hétfőn az adóhivatal, a rendőrség és a katonai ügyosztály helyezkednek el az új helyiségekben. A polgármesteri hivatal, a közigazgatási hivatalokkal csak később költöznek át az új városházába. Ez legfeljebb csak decemberben történhet, mert a nagyterem még jó ideig aligha lesz készen.

* **Nagybecskerek koldusai sztrájkolnak.** Talán csak a spanyol koldus rátartósabb és követelőbb, mint a nagybecskerei koldusok. Ezek a szegény emberek nem kérnek, hanem követelnek. Ez idő szerint haragban vannak a városi magisztrátussal. Nagybecskerek városa tudniillik menedékházat épített a koldusai

számára. Nem jó szemmel nézték ezt a város segítségére szorult szegény emberek s most, amikor megnyitották a házat s felszólították őket, hogy foglalják el benne helyüket, kijelentették, hogy nem vonulnak be. Nekik arany szabadság kell — és pénzecske. Eddig az volt tudniillik az uzor, hogy a város pár forinttal segélyezte a koldusait. A pár forinttal azt tették, ami éppen tetszett nekik. Természetesen a pálinkás boltba került a pénz legnagyobb része. Ami élelemre volt szükségük, azt meg összekoldulták a városban. Ezt az állapotot akarják fenntartani továbbra is. A városi tanács azonban röviden végzett velük. A tegnapelőtti kezdve minden pénzsegélyt beszüntetett s ilyenformán a koldusok talán mégis ráfanyalodnak arra, hogy a jól fűtött, tiszta otthonba telepedjenek be a télire.

* **Erzsébet-szobor leleplezése a hadapródiskolában.** Lélekemelő ünnepélye lesz ma a hadapródiskolának. A honvédelmi miniszter egy Erzsébet-szobrot ajándékozott az iskolának, melyet az intézet mellett lévő parkban helyeztek el. A parkot a szoborról ugyancsak ma Erzsébet-ligetnek fogják elnevezni. Az ünnepély előtt Istentisztelet lesz, melyen a növendéki zenekar is előad egy Ave Mariát; a szobor leleplezési ünnepélye a Hymnusz eléneklésével kezdődik, aztán *Mayor* Miklós alezredes beszéde után lehull a lepel a szoborról. Az ünnep jelentőségét *Kozáry* Gyula hittanár méltatja, aztán a növendékek díszmenete az ünnepélyt befejezi.

* **Osztárak ostobaság.** Dr. *Óttó Börner* és dr. R. C. *Kukula* ausztriai középiskolai tanárok francia olvasó könyvet irtak ausztriai gimnáziumok számára, e könyvet az osztárak közoktatási miniszter 1899 szeptember 7-ikéről keltezetten approbálta is:

Hogy milyen közjogi fogalmaik vannak e tanár uraknak és a könyvet approbáló miniszternek — illusztrálja e szemelvény.

* **Ausztria Lajtán tul való és Lajtán innen való tartományokból áll.** A Lajtán tul való tartományok: Magyarország, (fővárosa Budapest), Erdélyország, (fővárosa Klausenburg). — A birodalom magyar tartományában egy nagy tó van, a Balaton-tava. — Ausztria legnagyobb síksága a magyar Alföld. — Az osztárak hadsereg feje a császár- király. — A katonának a hazája: Ausztria. — Bécs és Budapest az osztárak korona gyöngyei. — Ausztria-Magyarországnak vannak nagy postái is. Ezek: Grillparzer, Bauernfeld, Anastasius Grün. — A nagyhatalmak fővárosaiban osztár nagykövetség van.

Mutatványnak még az ostobaságból is elég ennyi.

* **A rendőrök fizetésjavítása.** Nagyvárad város legutóbbi közgyűlésén, a költségvetés tárgyalásánál 5000 korona összeget vettek fel a jövő évre a rendőrség helyzetének javítására. *Gerő* Armin főkapitány tegnap előterjesztést tett a városi tanácsnak a megszávozott 5000 korona miként leendő felhasználására nézve. A javaslat szerint a nő és így külső lakás tartására kényszerült, továbbá a már öt évig szolgáló rendőrök részére 120 korona évi pótlékot adjon a város. Ez az összeg a nyugdíjnal nem jönne tekintetbe. Jelenleg 45 ilyen rendőr van a városi szolgálatában. A városi tanács a főkapitány javaslatát kiadta véleményezés céljából a főszámvevőnek.

* **A szász cseh Svájc,** ezen természeti szépségeitől elragadó tája a földnek, az idén kényelmes és olcsó módon lesz megközelíthető, mert az Aussigban megtartandó iparkiallítás folytán különféle kéjvonatok — jelentékeny ármérsékléssel — fognak indítani. Aussig jelentékeny iparáról nevezetesen s főleg az európai államok legnagyobb gyárainak egyike emelte aunk hírnevét. A *Schicht-féle szappan- és*

gyertyagyár nemcsak az ó-, de az újvilágban is tért hódított gyártmányainak, mert ki nem ismerné a *Schicht-szappant*? Aki már Aussigban van, nem fogja elmulasztani a cseh-szász Svájc ezen legszebb és legkeresettebb helyét meglátogatni.

IRODALOM.

A Zászlónk című pompásan szerkesztett ifjúsági havi folyóirat legújabb száma a következő gazdag és változatos tartalommal jelent meg:

Fadrusz János, *Izsóf* Alajostól. A művész összes nagyobb alkotásainak: Mária Terézia emlék, Mátyás sz. bor, Wesselényi szobor, Erzsébet szobor pályázat és feszület képeivel.

A Rákóczi embere. Elbeszélés 3 nagy képpel. *Szerelmehegyi* Tivadartól.

Sz. Imre napján. Költ. *Roskovics* Sz. Imréjével Pannontól.

A vad népek vallása. Ertekezés 6 képpel dr. *Platz* Bonifácztól.

Egy trombita titkaiból. Elb. *Kincs* Istvántól 3 képpel.

Béka-egérharcz. Befejezés 4 képpel *Gulyás* Ferencz S. J. fordításban.

Megjegyzések a Béka-egérharczhoz. Eszt. ért. u. a.-tól.

Valami az anagramokról.

Muki viselt dolgai. Dr. *Vrabély* A.-tól 1 képpel.

Az én naplóm, két képpel.

Immaculata. Költ. Hortobágyitól. Kongregációi élet művészi szép képpel. Halottaink. Fejtörő. Vegyesek.

A »Fakadó Rügyek« mellékleten rendkívül érdekes ifjúsági vélemények, Turul labda játék leírása, újpályázati hirdetések zárják be a 33 képpel ékes lapot.

Melegen ajánljuk a Zászlónkat a szülők figyelmébe, ennél jobb és szebb lapot nem adhatnak gyermekeik kezébe. Ara bámulatosan olcsó: egész évre 2 kor. Megröndelhető »Zászlónk« ifjúsági lap szerkesztősége Budapest, VII., Damjanich-u. 50.

Az „Egyetemes Kritikai Lapok“ imént megjelent 10 ik számának tartalma: Könyvek Brálata: I. Részlet *Acsády* történetéből. II. Ulászló. (1490—1516). Dr. *Dudek* Jánostól. — II. Gróf *Andrássy* Gyula: A magyar állam fennmaradásának és alkotmányos szabadságának okai. Dr. *Vargha* Dezsőtől. III. Dr. *Bozóky* Alajos: Magyar katolikus egyházi jog. Dr. *Tauber*-tól. — Szemlék Szemléje: I. Matematikai és Fizikai Lapok. XII. évf. 5. füz. Dr. Z.-tól. — II. A »Tudományos Zsebkönyvtár« 79. sz. *Somló* Bédog: Szociológia. Dr. *Stuckner* János-tól. — Különlék: I. Az Akadémia könyvtára. — II. Zoltárfordítások a kódexek korában. — Figyelmeztetés. Az »Egyetemes Kritikai Lapok«-ra előfizetni egész évre 4 koronával, Budapesten, a »Religio-Vallás« szerkesztőségében, VI., Bajza-utca 14.

Pályázat lírai költeményre. A *Petőfi-társaság* a gróf *Vigyázó*-alaphól pályázatot hirdet lírai költeményre. A pályaművek, idegen kézzel írva, összefűzve, a szerző nevét rejtő jellegű levélkéik kíséretében 1904. év január havának utolsó napjáig a társaság titkári hivatalába (Budapest, IV. Bástya-utca 11.) küldendők. A 300 (háromszáz) koronás jutalmat csak abszolút becsesel bíró műnek adja ki a társaság.

Az **Oktató Népkönyvtár** tanulságos népies folyóirat novemberi száma a következő érdekes tartalommal jelent meg:

1. Mozaik. Miatyánk (vers). — Hitbuzgalmi. A lelkipásztor gondja. Többet észszel, mint erővel. Párbeszéd az élethől a szentgyónásról. A sajtó hatalma jó és rossz irányban. — Heidelberg. Utirajz, dr. *Marsovszky* Endre. — A gazda. Termékeny magszemek. Jó tanácsok az élet számára. Hasznos tudnivalók. Baromfiudvar. — Konyha-

Több konyharecept. — Vegyések. — Mulattató. — Találós kérdések stb.

2. Egyesületi élet. Tanulmányok könyv az egyesületi életéről. Wetzel X. Ferencz után S. Pelikán Krizsó. — (Utolsó iv.) Minden szép szónál többet ér a tett. Hiányzik a szervezkedés. — Zárszó.

A mű havonként 4 iven jelenik meg és érdekes olvasnivalókon kívül hasznos tudnivalókat is hoz. Kath. körök, egyesületek nagy lelkihaszonnal járatták. Egy évre 4 kor. Megrendelhető Oktató Népkönyvtár szerkesztőségében Budapest, VII., Csömöri-ut 16.

A juliusi forradalomból egy színes kép ragyog elő s a polgárkirályságnak, a legprózaibbnak, szintén meg volt a maga éposza: Lajos Fülöp király útja a Palais Royaltól a város házig.

A követek kíséretében, mellette a beteg Laffittel, kit zsölyén vittek, lóháton indult meg a veszedelmes utra a leendő király. Mindjárt megérkezése után irt volt Lafayettenek, ki a város házában communit szervezett az 1793-inak módjára. A tábornok nem felelt. Későbbi két levelére sem kapott választ. Roppant tömeg lepte el az egész utat. Egész a Gréve teréig — hol hajdan a guillotine állott — a herceget nagy örömmel és hódolattal fogadta a tömeg. De a Gréve terén álló csoportok egész más képet mutattak; viselkedésük komor, sőt fenyegető volt. De lassankint a kíséret lelkesedése átragadt rájuk és mire a herceg leszállt lováról, mindenfelől éljenezték a helytartót. Ekkor a herceg a tanácsterembe ment, karonfogta Lafayette tábornokot, kivezette az erkélyre, ott megcsókolta és vége volt a köztársaságnak.

A juliusi forradalomról szól a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 201. füzeté.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőr-kötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-ut 18. szám) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

SZÍNHÁZ.

HETI MŰSOR:

Csütörtök: Báránycák, operette (új.)

Péntek: A Zsába.

Szombat: A Vasgyáros. Verő Janka fellépte.

Vasárnap: d. u. Drótostót. Este: Liliom Klári, új népszínmű itt először.

A báránycák.

Hogyan lehet a sikamlósság a daczára egy darab szellemes? ezt a kérdést oldják meg a Báránycák.

A kiinduló pont két szomszédos nevelőintézet; fiukat nevelnek egyikben, leányokat a másikban s természetesen mind a kettőben azonos szigorú elvek szerint; egyiknek sem szabad tudnia a másiktól. Természetes, hogy a kik legelőször tudnak egymásról: az a fiu-intézet igazgatója és a leányintézet igazgatónője. Természetes, hogy nem maradnak egyszerű tudomásnál, hanem leveleznek s végre találkát adnak egymásnak. Természetes az is, hogy a találka nem marad titok, hanem a fiu-nővendékek rögtön tudomást szereznek róla, de arról is, micsoda bájos szomszédságban vannak ők. A többi magától értetődik: a két öreg találkáján a fiatalok is találkoznak s az öreg pár mellett két ifjú pár is boldogságot talál.

Ehhez a meséből, ha még hozzáveszszük a Varney fülbemésző, kellemes zenéjét, lehet

igen ügyes operettet csinálni. Csináltak is, megrakva ügyes, szellemes ötletekkel, a melyek francia eredetben bizonynyal nem érzetik annyira a sikamlósságot, mint a magyar fordításban. Sajnos, e tekintetben a magyar fordítás néhol tulságosan nyers, úgy hogy bizony a Báránycák nem fiatal leányoknak való mulatság.

Az előadásban mindenképp az azt a pompás összjátékot kell kiemelnünk, melynek párját színházunkban régen nem láttuk. Ritka szereccsés kézzel voltak a szerepek kiosztva s betanítva. Sokat tett a rendezés is, a mely Szathmáry Arpád ügyességét dicséri.

Szathmáry Arpád volt egyúttal az előadók közt is egyike azoknak, a kik legtöbb tetszést arattak. Kérésze csupa bájos humor, kedves tréfa. A három nővendék szerepében *Parlagi Kornél*, *Haller Irma* és *Agnelly* tetszettek; majd minden ének- és táncszámmukat megújrazták. A két pajkos diák szerepét *Békefi* és *Horváth Kálmán* énekeltek és játszották igen ötletesen, élénken. Az idős mestert és tanítónőt *Bérczi* és *Pogány Janka* sok jóízű humorral játszották. —r.

Szigligeti-Színház.

Folyószám 49. Bérletszám 48. (páratlan.)

Ma, csütörtökön 1903. november 19-én:

Báránycák.

Operette.

S Z E M É L Y E K.

Badurel, iskola igazgató	—	Bérczy
Christian fiatal her-	)	Badurel
czeg — — — — —	)	tanit-
Fiferlin — — — — —	)	ványai
Joseph, kertész — — — — —	—	Szathmáry Arpád
Esmeraldine, a »Báránycák« leánynevelő intézet igazgató- nője — — — — —	—	T. Pogány Janka
Alice, stahlbergi) hercegnő)	— — — — —	Haller Irma
Grobichon Fáni) nővendékei)	— — — — —	Parlagi Kornélia
Germain) — — — — —	— — — — —	Agnelly Irén

HELYARAK: Nagypáholy 14 korona, földszinti és első emeleti páholy 12 kor. Másodemeleti páholy 8 kor. Zsólye 3 kor. Korszék 2 k r. 40 fill. Támlásszék, 2 kor. Erkélyülés 1-ső sor 1 kor. 20 fill., középső 2-ik sor 1 kor. Erkélyülés oldal 2-ik sor 80 fill. II. emeleti zártszék 60 fill. Földszinti állóhely 1 kor., Diák és katonajegy a földszintre 60 fill. Karzati állóhely 40 fill. Egy színlap 20 fill.

Jegyek előre válthatók a színház jobb oldalán, a bérházzal szemben, d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás 7 órakor.

A holnapi előadásra jegyek már d. u. 3. óráig előre válthatók.

Kezdeté fél 8 órakor, vége 10 órakor.

Holnap, pénteken november 20-án

A z s á b a.

Operette.

Igazságszolgáltatás.

Gyujtogató gyermek.

— A mai esküdtzéki tárgyalás. —

Szokatlanul fiatal leányka áll ma az esküdt bíróság elé, hogy számot adjon tetemes anyagi kárt okozó bűnös cselekedetéről.

Belme Anna, a vádlott még csak 13 éves, s az ügyészség vádirata szánoékos gyujtogatással vádolja. A vádirat indokaiból a következőképp vázolhatjuk a fiatal leány rovására irt bűncselekményt.

Julius egyik délutánján Marozsán Sándor pocsaji tanító kertjében, a széna kazal kigyuladt, a pár percz alatt hamuvá égett kazalba hét malacz is bele égett. Ez első tüzeset már mintegy 150 korona kárt okozott. Estére azonban kigyult a tanító lakóháza és istállója is és a rohamosan harapódzó láng nyelvek átcaptak a Szafal János szomszédos házára is.

A pusztító tűz után megindított vizsgálat megállapította, hogy egyedül *Belme Anna* járt az időben a kertben s nála találtak olyan gyufákat, mint a milyenek a kazal körül elszórva épen maradtak.

A vádirat szerint *Belme Anna*, a kit a tanító többször megdorgált tanuló társai előtt fenyegetőzött a tanító ellen s így alapos a gyanu, hogy a fiatal gyermek bosszúból gyujtogatott.

A rejtély.

Az öreg *Várady* József rejtélyes halála homályban marad. Az esküdtbíróság előtt az izgató parasztdráma félbeszakadt. Az ügyész bizonyítékok híján elejtette a vádat.

Tarnóczy Julianna a szép fehér asszony megszabadult a nehéz vezekléstől.

A tegnapi tárgyalás folyamán kihallgatták *Jobbágy* Gábori, *Várady* sógorát, a ki miről sem akar tudni. Egész vallomása lényegtelen s mellé es körülményekre vonatkozik.

Igy aztán bizonyítékok híján *Korn* Lajos kir. ügyész elejtette a vádat s új vizsgálatot indítanak a rejtélyes ügyben. *Sandra* János ingadozó vallomását nem vehették bizonyítékul a rejtélyes bűnpörben.

A király és az önálló vámterület.

— Esküdtbírósági főtárgyalás. —

Ez év január havában a »Független Magyarország« cikket irt az önálló vámterületről és a cikk tartalma miatt a budapesti király ügyészség annak szerzőjét, *Osváth* Imre hírlapírói királysáértéj címén pörbe fogta. A büntető törvényszék, mint esküdtbíróság ma tárgyalta az ügyet *Aggoraszio* Péter elnöklése alatt. A közvédat dr. *Magyar* István királyi ügyész képviselte, a védelmet pedig dr. *Sebestyén* József látta el.

Az esküdtek kisorolása után felolvasták a vádiratot.

A vádlott az elnök kérdésére kijelenti, hogy a cikket ő irta, elvállalja a felelősséget is érte, bár bűnösnek nem érzi magát, mert őt a közlemény megírásánál tisztán a közérdek vezette; nem volt szándékában a király személyét megtámadni, megsérteni, főképen csak a kormány helytelen politikáját bírálta keményen.

A bizonyítást ezzel befejezték és a perbeszédekre került a sor.

MULATSÁG.

Báli levelek.

I.

Katalin-estély.

Az első tánc! Az első mulatság!

Voltaképpen a tollat most le kellene tennem s átadni ennek vagy annak a bájos kis leánykának, aki most először lép a parketre. Mit tudom én megírni annak a piczi szívnek izgatott dobbanásait, a mely azt hiszi, a mai estével átalakul az egész világ, mert »ő« (ma még senkinek sem »ő«-je) kilépett a nagy világba, kis leányból nagy leányvá lett! Ez az első lépés a nagy »ő«-höz...

Nekem, viharezzett bálozónak olyan ez, mint a tavasz: bájos, igen bájos dolog — de hát bizony minden évben ugyanez, minden évben megújul. Persze, más szemmel nézi a

tavaszt a kicsi virág, melyek ez az első és egyetlen tavasza...

Ha a tavaszról az ibolya tudna írni! Ha az első tánczról egy első bálozó kis leány írhatna!

Nem is kell mást írnom a tiszai Katalin-estélyről, mint bokréttába szedni a kicsi virágokat, az estélyen megjelent hölgyeket. Ime a tavasz s hogy teljesebb legyen a kép: mellette a nyár: a komoly mamák és az előkelők...

Igy indult a hangulat, amelyben meg kellett volna írni azt az estélyt, amely az idej multságok sorát megnyitotta. De hát ki tehet róla, ha a virágok is szeszélyesek? A Katalin-estélyen sokkal, de sokkal több fiatal leányt képzelünk előre, mint a mennyt valóságban összejegyeztünk. Ime a névsor:

Leányok: Hegedüs Ilonka, Hegyesi Katinka és Anna, Lázár Ilonka, Gerhardt Margit (Debreczen)

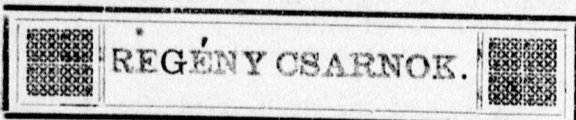
Asszonyok: Özv. báró Gerliczy Félixné sz. Korniss Lujza grófnő, Steinsberg Móréné, báró Karg Jánosné, Békéssy Józsefné, Jamnitzky Istvánné, Schwartz századosné, Schmidt ezredesné, Batig Ferenczné, Perczel Adolfné, Fanta főhadnagyné, Hegyesi Mártonné, Kovács Józsefné, Anlauf Jánosné, Molnár Lajosné, özv. Grünwald Henrikné.

Notabilitások: Steinsberg Mórész altábornagy, báró Karg János, Békéssy József, Schmidt Pál ezredesek, Hegedüs Géza, Csernel Pál, Balogh Sándor, Powolny János, Gróf főmérnök stb. stb.

Nem voltak sokan, de akik ott voltak, azok egy feledhetlenül kedélyes est emlékével gazdagodtak.

A multságot a 37. gyalogezred zenekara hangversenynevei kezdte.

Utána táncz következett s tartott a legjobb hangulatban a késő reggeli órákig. A siker fényes egy erkölcsileg, mint anyagilag s ez főleg a nőgyelet fáradhatlan elnöki ójének özv. báró Gerliczy Félixének, valamint az agilis rendezőeknek érdeme.

Az orvos és betege.

Írta: Conan Doyle.

11

— Vallomása alapján Carthwright az akasztófára került, a másik három pedig egyenként tizenöt évi fegyházat kapott. Nem régen kibocsátották őket, pár évet elengedve nekik a büntetésükből. Es nekik nem volt sietősebb dolguk, mint hogy felkutatták az árulót és társuk halálát megboszlatták. Két első kísérletük, melylyel nyakon akarták csipni, nem sikerült, de a harmadiknál elértek céljukat.

— Er most már mindent, doktor ur, vagy szolgálhatok még valamiféle felvilágosítással?

— Ön mindent csodálatosan áttekinthetően állított elénk, — szólt Trevelyan. — Azon a napon, mikor olyan nagyon izgatott volt, bizonyosan olvasta az újságban, hogy egykori cinikusait kieresztették a fegyházból.

— Persze. Amit a beírásról beszélt, egyszerű hazugság volt.

— De miért nem volt bizalommal önköz?

— Igazi kivoltát el akarta rejteni a világ elől, a mig csak lehetett, mert jól ismerte egykori pajtásainak bosszúvágyát. Ezért hallgatta el zűgyenteljes titkát. Pedig ha megmondta volna, a törvény megvédte volna. Mert a törvénynek még az ilyen nyomorult embert is kötelessége megoltalmazni. Bizony Lanner, a törvény pajzsa nem fedezi az öldöztet mindig a veszély órájában, de az igazság pallosa mindig kész a gonosztettet megtorolni.

Ez a brook-utcai doktornak és betegének csodálatos története. A gyilkosoknak amaz éjjel

óta a rendőrség nyomát sem lelte; gyanítják, hogy a „Nora Creina“ nevű szerencsétlen gőzhajó utasai között voltak, mely néhány év előtt a portugál partokon, Oportótól északra néhány mérföldnyire mindenestől elsüllyedt. A szolgálai vádat döntő erejű bizonyítékok híján el kellett ejteni s a brook-utcai gyilkosság titok maradt. A közönség e sorából tudja meg először az emlékezetes bűntett jelentőségét.

(Vége)

TAVIRATOR.

Bartha Ferencz interpellációja.

Budapest, nov. 18. (Saj. tud. táv.) Bartha Ferencz belényesi képviselő interpellált a lunkásziperi körjegyző sikkasztás ügyében. Kérde van-e a belügyminiszternek tudomása arról, hogy a lunkásziperi jegyző sikkasztása daczára hivatalában maradt. Az interpellációt kiadták a belügyminiszternek.

Tisza válaszanak hatása.

Bécs, nov. 18. (Saját tud. távir.) Tisza István gróf erélyes válasza nagy konsternációt keltett a Lajtán tul. Körber holnap kihallgatásra megy a királyhoz s reméli, hogy O Felsége bizalommal fogadja álláspontját s ez esetben éles válasza készül.

Bécs, nov. 18. (Saját tud. távir.) A bécsi lapok megdöbbenve foglalkoznak Tisza István gróf beszédjével s egyértelműen a magyar lapokkal elismerik, hogy 67 óta osztrák miniszterelnök ilyen erőteljes visszavágást nem kapott.

Halasztják a sorozást.

Budapest, nov. 18. (Saj. tud. táv.) A mai minisztertanácson utasították a honvédelmi minisztert, hogy az ujonczásra kiadott rendeletét vonja vissza s a sorozásokat határozatlan időig halassa el.

Affér Polónyi és Olay között.

Budapest, nov. 18. (Saj. tud. táv.) Kicsinyes tréfából keletkezett lovagias ügy foglalkoztatja a képviselőház folyosóján a honatyákat. Ugyanis Polónyi Géza többek előtt azt mesélte, hogy Olay Lajos a Talliáni vacsoráján az osztriga után körülhordott citromos kézmósó vizet megitta. Olay Lajos meghallotta a csipős tréfát s kiméltlenül támadt Polónyira, mire kölcsönös szóváltás következett, s az ezt lovagias ügygyé mérgesedett. Olay provokáltatta Polónyit. Polónyi részéről Kaas Ivor báró és Rákosi Viktor, Olay részéről Kubik és Fáy folytatnak tárgyalásokat.

A főváros bizalma a kormánynak.

Budapest, nov. 18. (Saj. tud. táv.) A főváros mai közgyűlésén Tisza István grófnak bizalmat szavaztak a Körber beszédére adott határozott hangú válaszáért.

Az orosz czárné beteg.

Darmstadt, nov. 18. A Darmstädter Zeitung jelentése szerint az orosz czárné fülbaja miatt nem utazhatik el, miért is a czári pár Erzsébet hesseni herczegnő temetésén részt nem vehet. (M. T. I.)

Az olasz királyi pár utazása.

Windsor, nov. 18. A fejedelmi személyek megérkezésekor a kastélyban felállított diszörség katonásan tisztelgett. A kastélyban tartott családi ebéden az angol és olasz királyi páron kívül Viktória herczegnő, a walesi herczegi pár és Krisztián schleswig-holsteini herczeg nevével résztvettek. A windsori lordmajor 62 Windsorban élő olasznak a városházon lakomát adott, amelyen ezek nemzeti öltözetükben jelentek meg.

A hesszeni herczegkisasszony halála.

Berlin, november 18. A Localanzeiger jelenté Varsótól: Erzsébet herczegnő holttestét Orth berlini tanár jelenlétében Przbowsky tanár és Hirsch udvari sebész boncolták két segédorvossal és rendkívül heves természetű hasi hagymázt észleltek. (M. T. I.)

Sándor király hagyatéka.

Belgrád, nov. 18. Natália ex-királynem tart igényt a Sándor király hagyatékából öt illető részre. Az ex-királyné értesítette már erről az elhatározásáról belgrádi ügyvédjét is, aki ezt bejelentette a hagyaték gondnokának. Ily módon Maidanter, az a nagy birtok, melyet az állam ajándékozott Sándor királynak, visszazáll Szerbiára.

A hatalmak s a porta.

Konstantinápoly, november 17. Tegnap az antente hatalmak nagykövetségei megsürgették a portánai reformkövetelésekre vonatkozó választ.

Konstantinápoly, november 17. A nagyvezir ma délután az antente hatalmak nagyköveteinél a reformkövetelések ügyében látogatást tett.

KÖZGAZDASÁG.

Felszabadultak a zárlat alól. Biharvármegye alispánja értesítette Nagyvárad városát, hogy a száj- és körmőfájás megszűnése folytán Bihar-Udvari, Nagy-Bajom és Szerep községeket a zárlat alól feloldotta.

Határidők.

	Budapest, nov. 18.
Buza októberre	7.86
Buza áprilisra	7.88
Tengeri	6.26
Rozs okt.	6.80
Zab ápr.	5.90
Káposzta, repce, aug.	11.40

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1903. nov. 18-án.	
Magyar aranyjárdék 4	118.50
Magyar koronajárdék	98.35
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4/10	—
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	98.15
Italmérsi jog megváltási kötvény	—
Horváth szlavonföldterhermentesítési kötvény	97.75
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	204.
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek-kölcsön	162.—
Osztrák járadék papirban	100.10
Osztrák járadék papirban	100.40
Osztrák járadék aranyban	119.25
Osztrák korona	99.75
Osztrák államsorsjegyek	155.—
Osztrák magyar bank részvény	16.22
Magyar hitelbankrészvény	747.—
Osztrák hitelintézet részvény	662.—
Párisi vista	19.04
29 frankos arany (Napoleon'dor)	117.15
Németbirodalmi márka	289.62
Londoni vista	95.20
20 márkás arany	28.44

A szorokszóért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Wöber-szálloda

étterme és sörsarnoka

Nagyváradon, Fő-utca, a vasúti indóház mellett.

Tulajdonos: FÜLÖP ISTVÁN.

Előnyös borvétel.

Alulírott van szerencsém a n. é. közönség szíves figyelmét felhívni arra a körülményre, hogy a szüret alkalmával **nagymennyiségű és jó zamatu borokat** szereztem be, s most abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a legjobb zamatu **borokat**

literenként 32 krért

mérem ki, **100 litert pedig 16 frtért** (fogyasztás adó nélkül) árusítom.

Ezzel egyetemben pedig felemlítem, hogy éttermemben a n. é. közönség **ízletes ételek és tisztán kezelt boraimmal** lesz kiszolgálva.

Amennyiben a szálloda összes szobáit ujonnan rendeztem be, hogy ezáltal is minden tekintetben kényelmére szolgáljon a t. utazó közönségnek, egyben azt is jelzem, hogy a **szoba-árakat tetemesen leszállítottam** s a kiszolgálás úgy az étteremben, mint a szállodai szobáknál saját felügyeletem mellett történik.

Éttermemben naponta egy jól szervezett zenekar szórakoztatja a t. közönséget.

Tisztelettel

FÜLÖP ISTVÁN
szállodás és vendéglős.

489.

Teljes ellátást

keres két fiatal ember intelligens kath. családnál. Kimerítő ajánlatok ár megjelölésével »Joghallgató« jelige alatt a kiadóba küldendők. 501

TELEFON 194.

TELEFON 194.

GYÖRI SÁNDOR

gázerőre berendezett mű- és homoru köszörülő műhelye,

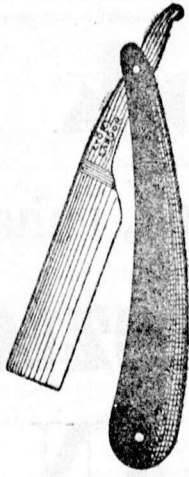
Nagyvárad, Kert-utca 1. sz.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy

gázerőre berendezett mű- és homoru köszörülő műhelyemet a mai kor igényeinek teljesen megfelelően a legmodernebbül felszereltem.

Minden szakmába vágó munkálatok, u. m. ollók, tyukszemvágók, beretvák és mindennemű kések tükörfényesre pallérozása valamint késműves munkák előállítására, a leglekiismeretesebb kidolgozás és árszámítás tekintetében a legolcsóbban állítatik elő.

Tisztelettel kérem a m. t. közönséget a saját érdekükben is, hogy óvakodjanak az utcai házaló köszörűsöktől, kik a munkát nevemben szedik össze köszörültetni s azt továbbítják.

295

Kiváló tisztelettel

Györi Sándor.

Schicht-szappan

„szarvas“

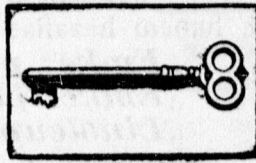
vagy

„kulcs“

Jeggyel

legjobb, legkiadósabb s ennél fogva legolcsóbb szappan. — Minden káros alkatrésztől mentes.

Mindenütt kapható!

!! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva. !!

COAKS,

tartós fűtésre legalkalmasabb és legjutányosabb tüzelő anyag,

Meidlinger és egyéb töltőkályhák fűtésére legjobb a **gáz-coaks** mert a súlyosabb és ezáltal drágább **mile coaks** (Meiler coaks) sokkal nehezebben gyul meg.

A coaks ára nálunk 2 frt métermázsánként.

Ha 250 kilós részletekben rendeltetik meg a coaks, akkor **métermázsánként 14 kr. fuvardíjért** házhoz szállítjuk a város belterületén.

Gázfogyasztóinknak kedvezményt nyújtunk a **coaks** vásárlásánál, a mennyiben, ha egyszerre legalább 250 kilót rendelnek meg, akkor nekik fuvarbért nem számítunk.

Nagyvárad, 1903 november hó.

Nagyvárad légszeszgyár:

A z i g a z g a t ó s á g.

500.

Sz. Kocsis János

férfi-szabó üzlete,

Nagyvárad, Szent László-tér,

a Sas kávéház mellett.

Nagy raktár valódi angol, francia és honi

szövetekből,

melyekből **jutányos árákért** a legszebb, legelegánsabb angol és francia szabás szerinti **uri ruhákkal** szolgálhatok.

Tisztelettel

Sz. Kocsis János, férfi-szabó.

Magyar gyártmány!

Honi ipar!

„EMKE” padlófénymaz.

A közeledő idény alkalmával van szerencsém a t. közönségnek szives figyelmét felhívni saját gyártmányu »EMKE« padló és parkette fénymazamra, mely gyors száradása, szép fénye és tartóssága által az összes eddigi gyártmányokat felülmulja.

Mindenki, aki ezen »EMKE« fénymazakat használja, nemcsak egy honi iparág fejlődését mozditja elő, hanem hazafias és közművelődési célokat is szolgál. A gyárat az »EMKE« rendszeresen ellenőrzi.

„Emke“ padló fényeomáz 1 kgros üvegekben v. dobozokban 2 kor. — fill.
 „Emke“ parkette fénymaz 1 » 2 » 80 »
 „Linoleum“ 1 » 1 » 40 »

Szives megbizásait kérve, vagyok
897.

kiváló tisztelettel:

BERKES BERTALAN.

Fő-üzlet: Zöldfa-utca. Telefon szám 180.
Videki telefon összeköttetés.Fők-üzlet: Feszték különlegességei raktára. Fő-utca.
„Bazár“-épület. Telefon sz. 393.

4538/1903. sz.

Pályázati hirdetés.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1903. évi október hó 29-én és folytatva tartott ülésében 365—12315. 1903. kgy. számú határozata alapján az elhalálozás folytán üresedésbe jött másodosztályú rendőrralkapitányi állásra, valamint az ezen állás betöltése folytán esetleg üresedésbe jövő választás alá eső egyéb állásokra ezennel pályázatot hirdetek.

A másodosztályú rendőrralkapitányi állás szervezeti szabályrendeletünk 216. §-a értelmében 2000 (kettőezer) korona évi fizetés és 600 korona lakbér illetményvel van javadalmazva, és nyugdíj jogosultsággal egybekötve.

Ezen állás, valamint az esetleg üresedésbe jövő többi állások a december havi rendes közgyűlésen fognak választás utján betöltetni.

Felhivom ennél fogva mindazokat, akik ezen üresedésben levő másodosztályú rendőrralkapitányi állást elnyerni óhajtják, miszerint okmányaikkal szabályszerűen felszerelt pályázati kérvényüket méltóságos dr. Beöthy László főispán urhoz mint a kijelölő választmány elnökéhez folyó évi december hó 5-ik napjának délutáni 5 órájáig annyival inkább nyujtsák be, miután az elkésve beadott pályázati kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Nagyvárad, 1903. évi november hó 13-án.

Rimler Károly,
polgármester.

499

Kiadó lakás.

A Kossuth-utcai Mezey-féle házban egy I. emeleti lakrész, mely áll: 2 utcai szoba, 3 udvari szoba, 1 üveges teras, 1 cselédszoba és mellékhelyiségekből, 1904 május hó 1-től kiadó.

Bővebbet a házmesternél.

388

Szántó Dezső

múlakatos műhelyét 497

Szent János-utca 25. sz.
alá helyezte át.

Telefon szám: 491.

Ö cs. és apost. kir. Felségének legfelső elhatározása folytán.
A katonai jótékony célokra szánt

XXIII-ik csász. kir. államsorsjáték.

Ezen az Ausztriában egyedül törvényesen engedélyezett pénzsorsjáték 19.382 nyereményt tartalmaz készpénzben 512.880 korona összegben.

A főnyeremény 200.000 koronára rug.

A nyeremények kifizetéseért a cs. kir. lottójövedék kezeskedik.

A huzás visszavonhatatlanul 1903. évi december hó 17-én fog megtartatni.

Egy sorsjegynek ára 4 korona.

A sorsjegyek Bécsben a cs. kir. államsorsjátékok osztályánál, III. ker. Vordere Zollamts-strasse 7. sz. a. továbbá a lottógyűjtődékekben, dohánytőzsdékben, adó-, posta-, távirda és vasuti hivataloknál, váltóüzletekben stb. kaphatók. Játéktervek sorsjegyvevők részére ingyen adatnak ki.

481

A sorsjegyek portómentesen küldetnek szét.

A csász. kir. lottójövedéki igazgatóság államsorsjátéki osztálya.

Az összes Ujdonságok

kézimunka, Szörme, Boák, Muffok, divatcikkek, ruhadiszek stb.

az őszi és téli idényre **megérkeztek!**

EISLER BERTALAN

kézimunka-, gyermekruha-, divat- és rövidáru üzletében

392

NAGYVÁRADON, Olaszi, Fő-utca, Kádár János fűszer üzlete mellett.